

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΕΥΝΗΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΚΑΘΙΣΤΗΣ ΚΟΜΙΤΕΣ

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ
Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Ἀμερικῆς
ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ 1955

Ε. Π. Δ. ΤΗΣ Κ. Τ. Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΕΝΑΣ ΑΓΝΟΗΜΕΝΟΣ ΗΠΕΙΡΩΤΗΣ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΣ

Ο Κωνσταντίνος Καζαντζής δεν είναι, για ν' ακριβολογήσουμε, ένας άγνωστος — είναι ένας άγνωστος. Και είναι άγνωστος, γιατί και τύπωσε το έργο του και το κυκλοφόρησε πρό χρόνων βέβαια (1910, Σικάγο) και έν μέρει άπασχόλησε και κάποιους λογίους μας — τόν συμπατριώτη και φίλο του Κώστα Κρυστάλλη, με τόν όποιο είχε τακτική άλληλογραφία, τό βιογράφο του Κρυστάλλη κ. Μιχ. Περάνθη κ. ά. Άλλά μολονότι ό Κρυστάλλης έφτασε μέχρι του σημείου να κρίνη πως ταίριαζε να μπή ένα μακρό γράμμα του Καζαντζή, σταλμένο από δω, από τη Νέα Υόρκη, τό Δεκέμβρη του 1892, σαν πρόλογος στην ποιητική του συλλογή «Ό τραγουδιστής του χωριού και της στάνης», ώστόσο δεν κατάλαβε (αυτή είναι ή σκληρή λέξη που πρέπει να χρησιμοποιήσω) τη μεγάλη και άναμφισβήτητη κριτική διάθεση του Καζαντζή, που τόσον έξόφθαλμα έκδηλώνεται άκριβώς σ' αυτό τό γράμμα. Και να φαντασθί κανείς πως ό Καζαντζής, που τολμήσαμε να τόν άποκαλέσουμε «Έλληνοαμερικανικό Παπαδιαμάντη» («Έθν. Κήρυξ», 12 Όκτωβρ. 1955) δεν ήταν παρά 28 χρονώ όταν έγραφε, από δω, από την Αμερική, τη θαυμάσια, αλήθεια, κριτική του για τό θεσμό των ποιητικών διαγωνισμών, που άναφανδόν καταδικάζει, προσκομίζοντας πειστικά επιχειρήματα και άποδεικνύοντας, έξω από τό όξύτατο κριτικό του πνεύμα, και τό πόσο καλά και γερά πληροφορημένος ήταν!

Ό Καζαντζής ήρθε στην Αμερική γύρω στα 1890 — λέμε γύρω, πρώτον, βέβαια, γιατί μέχρι της στιγμής δεν έξακριβώσαμε την άκριβή χρονολογία της έδω άφιξώς του, και δεύτερον, γιατί ό Κρυστάλλης, σε σχόλιό του, στο γράμμα του Καζαντζή, που γράφτηκε από δω στα 1892, μιλεί για «άμερικανισμό ιδεών», πράγμα που προϋποθέτει κάποια χρόνια για ν' άποκτηθί, φαντάζομαι. Έδω, στην Αμερική, έμεινε ως τό 1914, δηλαδή περίπου 25 συνεχή χρόνια. Υπάρχουν πληροφορίες, ότι τάχα έχρημάτισε και Πολιτειακός Είσαγγελέας, αλλά λείπουν οι άποδείξεις. Ήταν νομικός, και μάλιστα σπουδαίος φαίνεται (τόν άναφέρει άπλώς ό Ιστορικός της Όμογενείας

Σεραφείμ Κανούτας, που επίσης δεν άντελήφθηκε τίποτα για την άναμφισβήτητη και πολυμερή του άξία). Βέβαιο πάντως είναι ότι μπερδεύτηκε σε έμπορικές επιχειρήσεις, και ιδίως σε καπνεμπορικές. Έδω, επίσης, παντρεύτηκε, και τά δυό παιδιά του, ένα άγόρι και ένα κορίτσι, ζούν σαν Αμερικανοί, μολονότι τό κορίτσι τουλάχιστον, έμαθε Έλληνικά, παρ' όλο που ή μητέρα τους, ή γυναίκα του Καζαντζή, ήταν Γερμανοαμερικανίδα. Ό Καζαντζής, που έκαμε καλές σπουδές στη Γερμανία, έπειτ' από την άποπεράτωση των νομικών του σπουδών στην Αθήνα, άγωνίστηκε και για την άπελευθέρωση της ιδιαίτερης πατρίδας του, της Ηπείρου. Για όλα αυτά έχω συγκεντρώσει σχετικές άποδείξεις. Ό Καζαντζής έρχόμενος έδω, πρώτα εγκαταστάθηκε σε μιá πόλη της Νέας Ίερσής, έχοντας τό έμπορικό του γραφείο στη Νέα Υόρκη κι' άργότερα, γύρω στα 1908, στο Λουϊβίλλ της Πολιτείας Κεντῶκν. Όμως στα 1910 έμφανίζεται στο Σικάγο, γιατί εκεί τυπώνει τη μοναδική του συλλογή «Ίστορίες της Πατρίδος μου». Γι' αυτά όλα έγραψα δεύτερο άρθρο («Έθνικός Κήρυξ», 26 Όκτωβρίου) με τόν τίτλο «Κωνσταντίνος Τ. Καζαντζής, τά βιογραφικά» και την έπομένη Πέμπτη 27 Όκτωβρίου, έδωσα στη Φιλολογική Σελίδα της Ίδιας έφημερίδας δυό άποσπάσματα από δυό του διηγήματα, για ν' άποδείξω την άναμφισβήτητη διηγηματογραφική του άξία και τη συγγένεια ύφους που έχει με τό μεγάλο Σκιαθίτη πεζογράφο, τόν Άλέξανδρο Παπαδιαμάντη.

Κρίναμε σκόπιμο να μιλήσουμε για τόν άγνωσμένο αυτόν Ηπειρώτη λόγιο στο πανηγυρικό τουτο τεύχος, που είναι άφιερωμένο στον Έλληνισμό της Αμερικής, μιá και ό Καζαντζής είναι και άρχαιότερος όλων και ως διηγηματογράφος και κριτικός, μοναδικός άνάμεσα στους Έλληνοαμερικανούς συναδέλφους του. Τό παρακάτω διήγημά του, παρμένο από τη δυσεύρετη συλλογή του «Ίστορίες της Πατρίδος μου», δείχνει άν είναι σωστά όσα γράφουμε για τόν Κωνσταντίνο Τ. Καζαντζή.

ΗΛΙΑΣ ΖΙΩΓΑΣ